

Új tagja van a XX. századi könyvtártörténeti monográfiák (nem túl hosszú) sorának

Szerafinné Szabolcsi Ágnes kötetének ismertetése előtt – mintegy felütésként. a ráhangolás szándékával – *Gerő Gyula* szavait idézem, éppen e lap 2001. évi júliusi számának hasábjairól: „*A könyvtárosság a legrégebbi foglalkozások egyike, a könyvtárak pedig gyűjtő, megőrző és a megőrzött, tehát ekként történetivé vált dokumentumokat (ismereteket) rendszerezetten feltáró tevékenységük következtében kiváltképpen, »par excellence« történeti intézmények. Őreiknek, ismeretanyaguk közvetítőinek–szolgáltatóinak, a könyvtárosoknak nembeli kötelességük a történetiség ápolása, a történeti gondolkodásmód-szemlélet folyamatos manifesztálása, a könyvtár illetékességébe tartozó területek–intézmények történetének, köztük önnön alulakulatuk, a könyvtár (könyvtárak) történetének nemcsak ismerete, hanem megőrkítése, de legalábbis a múltjuk feltárásához szükséges tevékenységek folytonos művelése, az emlékek (tárgyak, dokumentumok) megőrzése és olyan segédletek készítése, amelyek hivatott kezekben bármikor méltó művé, összegzéssé nemesedhetnek. [...] Mindezek alapján talán szabad kimondani: eljött az ideje munkához látni, becsülettel megindítani – azokon a tiszteletre méltó helyeken, ahol eddig is folyt: kiteljesíteni – a hétköznapi könyvtártörténet-írás körébe sorolható munkálatokat, nehogy a szakma végleg elveszítse múltját!*”

Meghatározó tényként szögezem le, hogy Szabolcsi Ági (a recenzió olvasói számára nyilván magyarázattal tartozom a név ilyesforma használata miatt, hát tessék: még frissen végzett könyvtáros voltam, amikor egy OTDK-versenyen a szervezők egyikeként napokon keresztül ő ápolta a lelkem, majd egy-egy könyvtárosképző tanszék munkatársaként voltak közös ügyeink és hosszú évek óta együtt próbálunk meg minél többet tenni a szakma fiatalabb generációiért a Kovács Máté Alapítvány kuratóriumában is...) *Kultúrpolitika, iskola, könyvtár* című kötete a maga részéről teljes egészében megfelel a Gerő Gyula által kiáltványként megfogalmazottaknak. A monográfia alcíme – *A kultúrpolitika hatása Nyíregyháza középfokú iskolai könyvtáira a két világháború között* – bizonyítja igazán azt, hogy egy fontos, de teljességében távolról sem feltárt múlt századi korszak igen jelentős könyvtártípusának konkrét példákkal élő történetébe láthatunk majd bele a kötet segítségével. Az elemzésre kiválasztott helyszín pedig nyilván nem szorul bővebb magyarázatra: a nyíregyházi főiskola könyvtár tanszékének vezetőjeként végzett kutatások a város vonatkozó múltját járják körül.

A most megjelent munka nem előzmények nélküli: a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár 2005-ben megjelent kétrészes jubileumi munkájának (a 3K 2006. évi februári száma ismertette) második kötetében majd’ százoldalas fejezet tanúskodik arról, hogy a szerző régóta foglalkozik a nyíregyházi (sőt: némi kitéréssel a nagykállói) középfokú iskolai könyvtárak két világháború

közötti történetével. Valószínűleg azzal sem árulok el kulisszatitkot, ha leírom: a most megjelent monográfia eredetije egy, a debreceni egyetem történettudományi doktori iskolájában megvédett PhD-disszertáció. Itt csak a bennem bujkáló kisördög teszi fel halkán a kérdést: hogyan lehet az, hogy egy ilyen, igazán könyvtári vonatkozású témával a doktoranduszunk némiképpen a témán „kívülálló” doktori iskolát kell felkeresnie – vajon miért nincsenek az egyetlen már létező, de sajnos, nem önálló budapesti mellett további könyvtáros doktori iskolák nagy múltúnak számító vidéki egyetemeken?

A kötet szerzői előszava felidézi a témaválasztás körülményeit: *„A könyv témájának kiválasztásában fontos előzmény az 1994. év, amikor Nemzetközi kapcsolatok szakon posztgraduális képzés keretén belül foglalkozni kezdtem Magyarország nemzetközi tudományos-kulturális kapcsolataival, [...], megismertem a korszak két jelentős kultúrpolitikusát: gróf Klebelsberg Kunót és Hóman Bálintot. Szeretnénk tevékenységük közül a könyvtárügy helyzetére terelődött figyelmem, hisz napi oktató munkámban tapasztaltam azt, hogy a hazai szakirodalom kevésbé foglalkozott a korszakkal ebből a szempontból.”* A monográfia szerkesztésekor megírásakor Szabolesi Ági klasszikus módszert választott: a nagyobb egész általános jellemzőinek átfogó ismertetésétől (a Horthy-korszak és kultúrpolitikusai) halad egyre részletesebb, tudományosan aprólékos módon (ifjúsági könyvtárak az oktatás-nevelés szolgálatában; Szabolcs vármegye és Nyíregyháza kulturális élete, művelődési helyzete) egészen a szűkebb témával választott konkrétumokig (nyíregyházi középfokú iskolák és könyvtáraik). A kötet első fejezetében feltett kérdésre – milyen lehetősége volt a két világháború közötti középfokú iskolai könyvtáraknak a műveltebb ifjúság nevelésére? – a szerző a következő részekben kimerítő választ ad, biztos kézzel válogatva a gyakran nehezen hozzáférhető egykorú írásokból, iskolai értesítőkből, könyvtári és levéltári forrásokból, gyakran élve a gyorsabb és világosabb áttekintést segítő táblázatok szerkesztésével. Különösen értékes a különböző iskolai könyvtárak bemutatása után következő összehasonlítás a hatodik fejezetben, mert így kirajzolódik előttünk a nyíregyházi középfokú iskolák könyvtárainak általános helyzete, egymáshoz viszonyított jellemzői, eredményei, és megfigyelhető, hogyan valósult meg a korszakra jellemző könyvtár-politikai irány a bemutatott oktatási intézmények könyvtárai működése során.

A hivatkozások jegyzéke a kényelmesebben olvasható, könnyebben megkereshető lábjegyzetek helyett végjegyzet formában került a kötet utolsó fejezetébe. A felhasznált irodalom jegyzéke igen tekintélyes bibliográfiája a vonatkozó szakirodalomnak és – mivel a kötet szövegében is nélkülözhetetlen hivatkozási alapot jelentettek – a levéltári források is külön kiemelve szerepelnek a hétköznapi befogadó számára gyakran nehezen értelmezhető rövidítések feloldásával együtt. Komoly értéket képviselnek a kötet illusztrációi és mellékletei (bár fogalmuk egy kicsit összekeveredett a közölt felsorolásban...): olvasás közben elidőzhetünk az említett személyek fényképeinél vagy bogarászhatjuk az iskolai ifjúsági könyvtárak Hivatalos Közlönyben megjelent jegyzékeit, a tanszerátalány felhasználásáról szóló kimutatásokat és a királyi tanfelügyelői jelentések gyönyörű kézírással készült változatait.

Itt-ott bosszantó elütések maradtak a szövegben, ezeket azonban a szerző – amennyiben a kinyomtatás után észrevette – a példányokban golyóstollal, egye-

sével javította. Ezt nyilván azért tehette, mert munkáját magánkiadásban kellett megjelentetnie; ez nyilván nem túl nagy példányszámot jelent, még akkor sem, ha a felsorolt támogatók sora (a főiskola, a megyei könyvtár, az MKE megyei szervezete és a megyei levéltár) igen tekintélyes...

Biztos vagyok benne, hogy a kötet bevezetőjében megnevezett célközönség: a korszak iránt érdeklődő történészek, könyvtárosok, helytörténeti kutatók, a művelődéstörténet oktatói és hallgatói olyan monográfiát vehetnek kezükbe, amely mintát ad a témában további kutatások, elemzések, összehasonlító vizsgálatok elvégzésére.

(Szerafinné Szabolcsi Ágnes: Kultúrpolitika, iskola, könyvtár. A kultúrpolitika hatása Nyíregyháza középfokú iskolai könyvtáira a két világháború között. Nyíregyháza, 2007. 232 p.)

Hangodi Ágnes

70kedő krónikás

Zsadányi Lajos, a hajdúhadházi könyvtár nyugalmazott vezetője hetvenedik születésnapja alkalmából mozgalmas, élményekben gazdag életének emlékeit eleveníti fel harmadik gyűjteményes kötetében, még hozzá korántsem száraz, adatokkal telezsúfolt leírásokkal, hanem kedélyes hangú anekdotázással, legkedvesebb verseivel, számos fekete-fehér fotónak a kíséretében. Amint azt az alcím is jelzi. *Tárcák, riportok, portrék, visszaemlékezések, versek* színes kavalkádja adja a kötetet, amely – amellet, hogy a szerző sokoldalúságának ékes bizonyítéka – egy-egy jeles személyiség életútjának bemutatásán keresztül megannyi adalékot nyújt az elmúlt hetven esztendő – nemcsak – hajdúhadházi történetéhez.

A könyvet lapozgatva irigylésre méltó, színes életút bontakozik ki előttünk. Egy olyan emberé, aki maga is jelentős eredményeket ért el az élet számos területén, s akit ugyanakkor mindig is mélységesen érdekeltek az emberek; tisztelte, becsülte nemcsak az alkotó művészeket, írókat, de az egyszerű, hétköznapi embereket is. Így hát most szívesen idézi fel számos, közismert vagy éppen „csak” szűkebb pátriájukban nevezetes személyiségekkel való találkozásait, beszélgetéseit. Életének különböző szakaszait megannyi emberi, humoros vagy éppen szívet melengető történet megidézésével veszi sorra. Nyomon követhetjük, miként lett a prédikátor és oskolamester ösökkel bíró, egykor Tildy Zoltán bajuszát ráncigáló gyermekből előbb színészi ambíciókat dédelgető, majd teológiai tanulmányokat folytató ifjú, végül Hajdúhadházon megállapodva, író–költő–népművelő–könyvtárosként települése szellemi életének meghatározó alakja. Művészek, írók, tudósok érkeztek meghívására a hadházi könyvtárba, Veres Pétertől és Lakatos Menyhértől Kabos Lászlón és Bessenyei Ferencen át egészen Mensáros Lászlóig. A Földi János Városi Könyvtár vendégkönyve azóta is őrzi Mensáros László szavait: „Vándorlásaim során itt találkoztam a legérzékenyebb, legértőbb közönséggel.” Zsadányi Lajos emlékezete pedig ezeknek az előadásoknak, író–olvasó találko-

zóknek a kedves történeteit őrizi. Ezeken keresztül egyrészt a település színes kulturális, hagyományőrző közösségi életébe nyerünk betekintést, másrészt az írók füzetéből igen emberi világ rajzolódik ki, ahol számon tartják azokat is, akiknek betegségükben egyetlen társuk a könyv. Gyémántlakodalmon is túl lévő, bölcs szeretetben élő házaspár, szorgalmas, becsületes munkával boldoguló roma család éppúgy szereplője a visszaemlékezéseknek, mint a város életében meghatározó szerepet játszó népművelő, főgyógyszerész vagy a népművészetet évtizedek óta népszerűsítő kézimunkaszakkör vezetője. A szerző megrajzolja többek közt Ádám Zsigmond portréját is, akinek a vezetésével 1946-ban létrejött Magyarország első gyermekvárosa Hadházon. Írásai azonban nemcsak hadházi tárgyúak, emléket állít az 1956-os forradalomnak, tiszteleg Latinovits Zoltán és József Attila emléke előtt. Legkedvesebb írásaiban a debreceni Mándi László orvosprofesszor háborús időkben tanúsított hősiességének éppúgy emléket állít, mint szintén debreceni, kedves prímásának. A vidámságot, humort sem nélkülözi ez a „krónika”. Jóízű beszélgetéseket idéz fel többek között Karácsony Gyula badacsonyi pincemesterrel, akitől azt is megtudhatjuk, hogy akkor a legjobb a bor, amikor gömbölyű, azaz amikor az ember annyit kóstol belőle, hogy gömbölyűnek látsza a földet. Rokonoktól, jó ismerősöktől is beemelt írásokkal tarkított kötetében Zsadányi Lajos külön fejezetet szentel felmenőinek. Többek között megemlékezik édcsapjáról, Körösmenti Nagy Lajos református lelkészről, aki Zsadány néprajzi, helytörténeti kutatásaiban is jeleskedett, a kuruckort pedig Esze Tamás történelemszel folytatott beszélgetésével idézi fel.

A múlt, az elődök előtti tisztelgés mellett a jövő perspektívája is megjelenik a kötetben, hiszen a büszke nagypapát unokái is megihlették, így a családi élet megannyi derűs pillanata jelenik meg prózában és versben egyaránt.

(Zsadányi Lajos: 70kedő krónikás. Hajdúhadház, 2007. Magánkiadás, 135 p.)

Tóth Andrea

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Kovács Máté Alapítvány pályázatot hirdet informatikus könyvtár szakos hallgatók és a könyvtáros tanszékek oktatói számára.

Az Alapítvány az alapító okiratában, szervezeti és működési szabályzatában megjelölt célok teljesítésének tekinti nemcsak a névadó életművének, hanem általában a magyar könyv- és könyvtári kultúrának az ápolását is. Ennek jegyében tervezi a kuratórium, hogy megemlékezést szervez Fülöp Gézáról a szakma számára, mivel ebben az évben lenne nyolcvanéves, és tíz éve annak, hogy meghalt.

Pályázni Fülöp Géza életútja és életműve egy-egy szeptetnek feldolgozásával lehet. Úgy gondoljuk, ezek egyaránt alkalmasak évfolyam- és szakdolgozat témájaként, sikeres megvalósítás esetén közzétételre vagy konferencián történő előadásra. A pályázat díjazása is az lehet, hogy az Alapítvány gondoskodik a közzétételről (lektorálás), konferencián való részvétel vagy a téma folytatásának finanszírozásához való hozzájárulás formájában. Ezért konkrét összeget most nem jelöl meg a kiírás, a Kuratórium fenntartja magának a lehetőséget, hogy azt – saját lehetőségei mellett – a beérkezett pályamunkák száma és minősége alapján állapítsa meg.

Pályázni 5–10 lap terjedelmű dolgozattal lehet az alábbi, illetve az alábbiakból kombinált témákban:

- Fülöp Géza életútja az egyetemi diploma/diplomák megszerzéséig
- Fülöp Géza pályakezdése az Akadémiai Könyvtárban
- Fülöp Géza az MTA Lexikonszerkesztőségében
- Az ELTE Könyvtártudományi Tanszékének oktatója
- A könyv és könyvtár a magyar társadalom életében című antológia szerkesztője
- Fülöp Géza – a bibliográfiászerkesztő
- Fülöp Géza és a hazai bibliológiai kutatás (benne kandidátusi és akadémiai doktori disszertációja keletkezéstörténete és szerepe a hazai tudományban)
- Fülöp Géza – a rendszerváltás tanszékvezetője és a képzés megújítója
- Fülöp Géza – a hazai könyvtáros és tudományos közélet résztvevője

A pályázatokat **2008. május 31-éig** kell eljuttatni az Alapítvány titkárához, dr. Hangodi Ágneshez (elektronikus úton, csatolt fájlban a *hangodi@oszk.hu* e-mail címre vagy kinyomtatva a következő postacímre: OSZK Könyvtári Intézet Oktatási osztály, 1827 Budapest, Budavári palota F. ép.)

3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K